

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Algemeen

Project:	Programma Natuurpakket Westerschelde
Document:	Voortgangsrapportage
Periode:	nov, dec, jan 2024-2025
Status:	Definitief
Datum:	25-02-2025
Bestuurlijk opdrachtgever:	dhr. A.R.M. Vael

Projectomschrijving

Het programma tot het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur volgens het Convenant Rijk-Provincie (2005) over de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010.

Het Programma Natuurpakket Westerschelde omvat de volgende projecten:

- a) Hertogin Hedwigepolder (350 ha, gereed)
- b) Uitbreiding Zwin (22 ha, gereed)
- c) Middengebied Waterdunen (121 ha, gereed) en Perkpolder (35 ha, gereed)
- d) Buitendijks (5 deelprojecten 123 ha, gereed)
- e) Landbouw-flankerend beleid (subsidie € 8,4 miljoen en grondruilbank € 4,6 miljoen)
- f) Overige afspraken (Grenspark Groot Saeftinghe, impuls Hulst (afgerond), Landschapspark Zwinstreek, impuls Sluis (afgerond), bijdrage Sloe-/Tractaatweg (afgerond), monitoring).

Met het ministerie van LNV is inmiddels vastgesteld dat het hoofddoel van het programma, het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur, is gehaald.

Belangrijkste ontwikkelingen

- Panoramaheuvel: De heuvel wordt op hoogte gebracht met grond uit het gronddepot in de naastliggende Prosperpolder. Er is een overeenkomst afgesloten tussen de Vlaamse partijen en Provincie Zeeland om dit werk gezamenlijk uit te voeren. In november 2024 is gestart met het grondtransport, de heuvel groeit gestaag naar de gewenste hoogte. De ophoging wordt half februari 2025 afgerond.
- De aanbesteding voor de realisatie van de uitkijk- en radartoren en bijbehorende aanvoerroutes en parkeerplaats is afgerond. De besluitvorming voor de definitieve gunning zal begin februari plaatsvinden.
- Op 11 december 2024 is het eigendom en beheer van de Hedwigepolder / het Sieperdaschor overgedragen aan Het Zeeuwse Landschap.

Status en voortgang

Beheersaspect: *Kwaliteit* *Geld* *Tijd* *Risico* *Omgeving*

Status:

Voortgang:

Budget

Planning (natuurherstel)

Huidige projectfase: Realisatiefase

Percentage gereed: 100% (651 van de 651 hectare waar naar toegewerkt wordt, zie voor nadere toelichting blokje 'projectomschrijving' hierboven).

Voortgang algemeen

- De verschillende onderdelen van NPW bevinden zich in verschillende fasen:
 - De realisatie van de natuurprojecten (realiseren minimaal 600 hectare estuariene natuur) is afgerond. De projecten zitten nu in de nazorg- en monitoringsfase.
 - In de Hedwigepolder is de ophoging van de panoramaheuvel in uitvoering zodat de geïntegreerde radar- en uitkijktoren hierop in 2025 gebouwd kan worden.
 - Het beheer en onderhoud van de buitendijkse strekdammen (5 projecten) wordt uiterlijk 01-01-2026 overgedragen aan Rijkswaterstaat, eigendom en beheer van de Hedwigepolder / het Sieperdaschor is op 11 december 2024 overdragen aan Stichting het Zeeuwse Landschap. Beheer van Waterdunen en het Zwin is overgedragen.
 - De aanbesteding voor de realisatie van de uitkijk- en radartoren en bijbehorende aanvoerroutes en parkeerplaats is afgerond. De besluitvorming voor de definitieve gunning zal begin februari plaatsvinden.
 - Na erkenning als landschapspark Zwinstreek door de Vlaamse regering is het parkbureau (Bureau voor Groepering voor Territoriale Samenwerking) Zwinstreek officieel opgericht na ondertekening van de oprichtingsakte door de betrokken partijen. Naast een verdere inrichting van het bureau zijn de betrokken partners ondertussen ook begonnen met het inventariseren van welke initiatieven opgepakt kunnen worden. In de afgelopen periode is samen met Vlaamse partners onderzocht welke projecten in aanmerking komen voor een Interreg aanvraag.
 - Binnen de gebiedsaanpak van het grenspark Groot Saefthinghe wordt er ook gewerkt aan de diverse initiatieven uit het ontwikkelingsprogramma van het samenwerkingsverband zoals: volhoudbare landbouw, recreatieve routes en mobiliteit, zoetwatervoorziening, participatie etc. De initiatieven worden waar mogelijk verbonden met provinciale opgaven.
 - Het landbouw flankerend beleid wordt tot eind 2025 doorgezet.

De voorbereidingen worden getroffen met LVVN om het Natuurpakket Westerschelde eind 2025 af te ronden. Bij Extra Toelichting wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

Kwaliteit

Status:

Voortgang:

Het beoogde effect van het programma NPW is het ontstaan van minimaal 600 hectare estuariene natuur. Met het ministerie zijn afspraken gemaakt over de behaalde resultaten. Met de realisatie 651 hectare estuariene natuur is de kern van deze afspraken inmiddels behaald.

Zoals eerder aangegeven zal in de NPW-projecten de natuur zich gedurende een langere periode zich verder ontwikkelen. Deze ontwikkeling wordt onverminderd gevolgd/vastgelegd via diverse monitoringsprogramma's. Ook de streekprojecten en initiatieven opgepakt die gelegen zijn in de nabijheid van NPW-projecten worden vervolgd. Voorbeelden hiervan zijn de gebiedsaanpak

Grenspark Groot Saeftinghe en Landschapspark Zwinstreek. Met de grensregio's en partners wordt met een geïntegreerde aanpak grensoverschrijdend gewerkt aan onder andere maatschappelijke, economische, recreatieve, agrarische en ecologische opgaven.

Op 11 september heeft de gedeputeerde namens de provincie de officiële oprichtingsakte van de BGTS Zwinstreek ondertekend. De stukken zijn op 30 september jl. gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Daarnaast wordt in de vorm van Landbouw flankerend beleid samen met de ZLTO een bijdrage geleverd aan brede ontwikkeling van landbouw in Zeeland.

Geld

Status:

Voortgang:

Door toevoeging van creditrente en overdracht van het eigendom van de Hedwige is het beschikbare NPW-budget van € 163,6 mln. per 31 december 2024 opgehoogd met € 2,9 mln. naar € 166,5 mln. Hiervan is per 1 januari jl. nog € 36,4 mln. beschikbaar voor de resterende periode.

Op 11 juni jl. heeft GS ingestemd met de geactualiseerde Meerjarenkostenraming (MJKR) voor 2024-2025 en is deze aangeboden aan het ministerie van LVVN. Op 27 augustus jl. heeft de Staatssecretaris voor Visserij, Voedselzekerheid en Natuur ingestemd met de geactualiseerde MJKR. Vanuit het ministerie is aangegeven in te stemmen met het voorstel om dit jaar definitieve afspraken te maken over de wijze van afronding van het programma NPW, inclusief de risico's en verantwoordelijkheden die hierbij horen.

Het budget, inclusief de hierin opgenomen risicoreserves, biedt de ruimte om naast het afgesproken natuurherstel via landbouwflankerend beleid, regionale impulsen en Grenspark Groot Saeftinghe diverse projecten te realiseren met een extra meerwaarde voor het gebied. Onze inzet blijft erop gericht zoveel mogelijk bij te dragen aan deze meerwaarde, zodat het gehele NPW-budget ook landt in de regio.

Tijd

Status:

Voortgang:

De Provincie Zeeland heeft in 2006 de uitvoeringstaak voor het Natuurpakket Westerschelde (NPW) in opdracht van het ministerie van LVVN op zich genomen. De looptijd van het programma is vastgesteld tot en met 2022 met een afspraak over de resterende programmaperiode (2023-2025). Binnen die periode zullen de projecten worden uitgevoerd. In de loop van 2025 worden met LVVN afspraken gemaakt over de afronding van het NPW.

Risico

Status:

Voortgang:

Overeenkomstig de afspraken rond grote projecten worden ieder kwartaal de risicodossiers geactualiseerd op project- en programmaniveau. Binnen de MJKR is voldoende financiële ruimte gereserveerd voor het opvangen van de in de risicodossiers genoemde risico's.

Omgeving

Status:

Voortgang:

Met de omgeving van de verschillende deelprojecten wordt regelmatig overlegd. Periodiek worden er met de streekholders binnen het Grenspark Groot Saeftinghe bijeenkomsten georganiseerd waarbij de voortgang van de diverse projecten wordt gepresenteerd en ideeën en initiatieven worden uitgewisseld. Er is een klankbordgroep die de geluiden en wensen uit de streek een plek geven aan de ronde tafel met de partners. Voor het landschapspark wordt gewerkt aan de oprichting van een adviesraad met daarin vertegenwoordiging vanuit de drie belangrijkste belangengroepen (landbouw, natuur en cultuur).

Legenda status en voortgang

Op orde

Positieve ontwikkeling

Er dreigen afwijkingen

Gemiddelde ontwikkeling

Bijstelling is noodzakelijk

Negatieve ontwikkeling

Scopebeschrijving

De getijdennatuur en de vele geulen die de Westerschelde uniek maken, dreigen te verdwijnen. Als gevolg van natuurlijke processen, inpolderingen en verdiepingen ontstaat er één geul. De schorren en slikken worden kleiner met als gevolg het verdwijnen van unieke vogels en planten.

Bedoeling is om met de maatregelen in het programma bij te dragen aan herstel van de natuurwaarden van de Westerschelde. Op deze manier wordt getracht de bijzondere getijdennatuur te behouden voor de toekomst. Tevens vormt dit een bescherming tegen overstromingen. Daarnaast wordt gezorgd voor meerwaarde voor de regio door de natuur toegankelijk te maken en door het uitvoeren van een aantal aanvullende opgaves te investeren in de regio:

- Landbouwflankerend beleid (subsidie en grondruilbank)

Overige afspraken:

- Grenspark Groot Saefthinghe,
- Regionale impuls Hulst,
- Landschapspark Zwinstreek,
- Regionale impuls Sluis,
- Sloe-/Tractaatweg,
- Monitoring en Beheer & onderhoud.

Relevante besluiten

GS	• 7 oktober 2005 Voorstel GS invulling Schelde Estuarium.• Ingekomen brieven van ministerie EZ/LNV van 26 januari 2013 en 14 november 2016 inzake wijziging convenant.• Ingekomen brief van ministerie LNV van 11 januari 2018 inzake goedkeuring van het voorstel tot herijking.
-

PS	• Besluit 7 oktober 2005 Voorstel PS invulling Schelde Estuarium• Besluit 30 januari 2006 Convenant Rijk en Provincie Natuurpakket Westerschelde
-

Extra toelichting

Momenteel is 651 hectare nieuwe estuariene natuur opgeleverd. Met de aanleg van de strekdam in het Zimmermanproject zijn de laatste 10 hectares gerealiseerd.

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

1. *Hedwigeproject*

De overname van eigendom en beheer van het gebied naar Stichting Het Zeeuwse Landschap heeft plaatsgevonden. Hiermee is het beheer van dit gebied in de handen gebracht van een ervaren natuurbeheerder. De effecten van het terugbrengen van eb en

vloed in de Hedwigepolder op de nabijgelegen landbouwpercelen worden gemonitord. Gedurende vijf jaar zijn gegevens verzameld van het nabijgelegen gebied, welke dienen als nulmeting. Met de eigenaren en pachters van de percelen wordt geregeld overlegd gevoerd en de resultaten gedeeld van de lopende monitoring van de eventuele effecten. Er wordt hierbij nauw samengewerkt met het Waterschap en specialist Deltares, die de monitoring mede begeleiden. Vooralnog blijken er nauwelijks effecten te zijn op de huidige landbouwfuncties van de nabijgelegen percelen. Naast de monitoring worden met de eigenaren en pachters tegelijkertijd ook het functioneren van het watersysteem tegen het licht gehouden. Er zijn hiervoor aanvullende metingen verricht om het watersysteem mogelijk te kunnen verbeteren. De resultaten zijn op 10 december gepresenteerd. De geïnventariseerde maatregelen worden door het waterschap en de provincie verder uitgewerkt.

2. *Uitbreiding Zwin*

Met het Waterschap zijn afspraken over het beheer van de dijk vastgelegd en zal de monitoring worden opgevolgd.

Er is onderzoek gedaan naar de erosie van de dijk. Hieruit blijkt dat extra maatregelen nodig zijn zoals steenbestorting. Hierover is, na bestuurlijk overleg, overeenstemming met het Waterschap bereikt. Het Waterschap neemt de uitvoeringskosten voor haar rekening. De uitvoering vindt in 2025 plaats.

Bij de monitoring van de grondwaterpeilen en het zoutgehalte is gebleken dat er een opwaartse verschuiving van de overgang van zoet naar zout grondwater plaats vindt. Dit kan verzilting in de hand werken en daarom is een analyse gemaakt van de huidige situatie en zijn beheersmaatregelen uitgewerkt. Gesprekken met direct betrokken omwonenden zijn gevoerd. Mede aan de hand daarvan wordt de aanpak nu verder uitgewerkt, waarbij onderzocht wordt wat de beste oplossing is. Hiervoor is budget beschikbaar binnen de huidige MJKR.

3. *Middengebied*

In het project Waterdunen zijn de laatste herstel- en aanpassingswerkzaamheden in en rond het gebied uitgevoerd. De werkzaamheden aan de getijdenduiker zijn door Waterschap Scheldestromen en haar aannemers afgerond en het provinciale aandeel aan de rekening is in december 2024 betaald. Het evaluatieonderzoek is afgerond en opgeleverd. Op 10 december jl. heeft Twynstra Gudde deze in een GS-informatiesessie voor PS gepresenteerd. Ook de resultaten van het grondwater meetnetwerk in en rond Waterdunen is toen aan de orde gekomen. GS heeft op basis van de bevindingen en conclusies van Deltares besloten het meetnetwerk in de 1^e helft van 2025 op te ruimen. Daarmee is eind 2024 het project afgerond. Begin oktober is door de aannemer de eerste en uiteindelijk enige strekdam in het Zimmermannproject afgerond door deze op de afgesproken hoogte te brengen. Voor het beheer en onderhoud voor vijf jaar van alle in het kader van NPW aangelegde strekdammen en de palenrij bij Ossenissee is opdracht gegeven aan de aannemer.

4. *Nevenopgaven*

Het NPW heeft enkele belangrijke maatschappelijke effecten in de vorm van regionale impuls voor de gemeenten Hulst en Sluis, de ontwikkeling van het Grenspark Groot Saeftinghe, het grensoverschrijdende Landschapspark Zwinsteek en de inzet van Landbouw Flankerend Beleid waarbij de inzet gericht is op volhoudbare landbouw.

4.1 *Grenspark Groot Saeftinghe*

In het Grenspark worden stappen gezet aan de hand van de ontwikkellijnen uit het ontwikkelingsprogramma van het Samenwerkingsverband Grenspark Groot Saeftinghe. Dit vormt tevens een onderdeel van het Zeeuws Gebiedsprogramma 2023.

Robuuste Scheldepolders

Op de openstelling van het grensoverschrijdende innovatiefonds, gericht op zoetwaterbeheersing en klimaat in het grenspark, hebben twee ondernemers ingeschreven met innovatieve ideeën. Momenteel worden de indieningen beoordeeld door een jury met vertegenwoordigers uit de volgende organisaties: de EGTS, gemeente Hulst en Port of Antwerp/Bruges.

Met het waterschap is een pilot opgezet om "zoete stuwen" te plaatsen in het Grenspark. Getest wordt of het zoet en zout water kan worden gescheiden in de kavelsloten om zo de zoetwaterbeheersing in de kavels te kunnen verbeteren. Het zoetwater blijft achter in de kavelsloten en het zoutwater wordt afgevoerd richting het gemaal. Tussen het Waterschap en de Provincie is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. De "zoete stuwen" worden geplaatst in het watersysteem van de Emmapolder nabij Emmadorp. Er zal enige tijd worden gemonitord om te volgen hoe de werking is. Bij een goede werking zal de zoete stuw op meerdere plaatsen in Zeeland kunnen worden ingezet. Ook deze pilot vormt een onderdeel van het landbouwflankerend beleid. De gunning van de werkzaamheden staat gepland voor begin maart 2025. Daarna kunnen de stuwen worden geplaatst.

Als onderdeel van het landbouwflankerend beleid wordt ook inzet op het lokaal produceren van kwalitatieve compost. Onder begeleiding van het onderzoekscentrum ILVO is, samen met boeren uit het grenspark, verkend of er in het gebied voldoende materialen aanwezig zijn om deze kwalitatieve compost te kunnen maken om vervolgens in te kunnen zetten als bodemverbeteraar in de landbouw. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat die potentie in het gebied aanwezig is. In de praktijk worden de verzamelde materialen op het land verwerkt tot compost om vervolgens te verspreiden op het nabijgelegen perceel. Een pilot met 3 boeren die dit in de praktijk hebben uitgetoet is dusdanig succesvol geweest dat er een vervolg op komt. De ervaringen die zijn opgedaan worden verder uitgewerkt in een nieuw plan om de gewenste opschaling verder te kunnen brengen. Het plan wordt samen met de betrokken boeren opgesteld.

De extra natuurinclusieve maatregelen zijn door Poldernatuur en agrarische natuurvereniging Groene Oogst bij diverse deelnemende boeren weggelegd en inmiddels uitgevoerd. In totaal hebben 25 boeren meegewerkt aan diverse experimenten met een totaaloppervlakte van circa 250 hectare. De resultaten zijn opgeleverd en worden nu in rapportages uitgewerkt. De planning is om deze in januari of februari te presenteren. Dit project vormt een onderdeel van de Regiodeal "Vernieuwing Landbouw" die ook op 31 december 2024 is afgerond. De eindrapportage van de Regiodeal wordt nu opgesteld. Coöperatie Grenspark Groot Saeftinghe heeft zijn mobiele streekproductencontainer gebouwd en gaat deze nu in de praktijk uitproberen. Diverse producenten van streekproducten uit het Grenspark krijgen de kans hun producten in de mobiele shop te koop aan te bieden.

Voor de radar- en uitkijkradartoren en de daarbij behorende aanvoerroutes en parkeerterrein is de marktbenadering in een afrondingsfase gekomen. De uitraag is een samenwerking tussen Rijkswaterstaat/Schelderadarketen en de Provincie Zeeland. De uiteindelijke start van de bouw staat gepland in juni 2025. De benodigde ophoging van de heuvel tot 29,7 m+ NAP is in uitvoering gegaan in november 2024. Verwachting is dat de heuvel op hoogte is half februari 2025. Voor de ophoging wordt grond gebruikt uit een depot gelegen in de nabijgelegen Prosperpolder.

(Be)leven en leefbaarheid

De plannen voor de plaatsen Walsoorden, Zeedorp en Emmadorp zijn ver afgerond. Met de lokale bewoners en ondernemers is tijdens een bijeenkomst het gebruik door de bewoners afgestemd. Dit in overleg met de gemeente Hulst die het beheer en onderhoud voor zijn rekening neemt. Fase 2, de plannen voor Baalhoek worden momenteel uitgevoerd en voor Kreeverhille wordt in het voorjaar van 2025, na het stormseizoen, uitgevoerd. Voor Paal is de verkenning gestart of er een erfgoeddeal of regiodeal kan worden gekoppeld voor cofinanciering. Planning is om het ontwerp in 2025 uit te voeren.

Voor het project Erfgoed Deal: Groeve Nieuw-Namen is in 2021 een schetsontwerp opgeleverd. Dit ontwerp wordt nu omgezet in een voorontwerp en definitief ontwerp om vervolgens in 2025 de uitvoering te kunnen starten. De groeve vormt een onderdeel van de Interreg-aanvraag (Be)leefbare Schelde, waarvan de uitvoering gedaan wordt onder begeleiding van het Geopark.

4.2 Regionale Impuls gemeente Hulst en gemeente Sluis

De regionale impuls gemeente Sluis en Hulst zijn beide in 2023 afgerond.

4.3 Landschapspark Zwinstreek

Na erkenning van het landschapspark door de Vlaamse regering en het ondertekenen van de oprichtingsakte is de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Zwinstreek opgericht. In de komende periode is het de bedoeling dat er personeel geworven gaat worden en dat de organisatie verder worden opgetuigd door de betrokken overheden en zal gezamenlijk, aan de hand van het operationeel plan, gekeken worden naar kansrijke projecten.

4.4 Landbouwflankerend beleid

Eén van de nevenopgaven binnen NPW is het Landbouwflankerend Beleid. Hiervoor is een bedrag geraamd van € 13 miljoen. Hiervan is € 8,4 miljoen gereserveerd voor subsidiebijdragen en € 4,6 miljoen voor de Grondbank Zeeland in combinatie met kavelruil.

Via de Grondbank Zeeland wordt ruilgrond ingezet in combinatie met het instrument kavelruil om een bijdrage te leveren in het verbeteren van de agrarische structuur. Dit vindt plaats in heel Zeeland, maar de focus ligt vooral in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Er wordt, naast diverse kleinere ruilen gewerkt aan een grote kavelruil in de Kruispolder. Deze liggen bij de notaris ter afhandeling. Totaal liggen er vier kavelruilen bij de notaris met een totale oppervlakte van 147 hectare. Er zijn drie kavelruilen gepasseerd met een oppervlakte van 37 ha. De beschikbare voorraad ruilgrond is 267 hectare per 31 december 2024 en ligt grotendeels in Oost Zeeuws-Vlaanderen.

5. Monitoring en beheer & onderhoud

De feitelijke monitoringsactiviteiten vinden conform de in de overeenkomsten met het Centre of Expertise vastgestelde afspraken plaats. Op 21 januari 2025 heeft GS goedkeuring gegeven voor de uitvoering van de 2^e monitoringsfase (2025-2029) voor het project Baalhoek en Knuitershoek.

Op dit moment vindt overleg plaats met Rijkswaterstaat over het overdragen van het beheer en onderhoud van de strekdammen Baalhoek, Knuitershoek, Bath, Ossensisse en Zimmerman. Dit zou per 01-01-2026 moeten plaatsvinden.